Teknologiateollisuus

29.1.2023

te: LiV 31.1.2023

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmasta vuoteen 2030 - Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa (VNS 15/2022 vp)

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa. Keskitymme alla olevassa lausunnossamme arvioimaan suunnitelmaa elinkeinoelämän ja erityisesti vientiteollisuuden näkökulmasta.

Kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevan suunnitelman lähtökohtana on Marinin hallituksen ohjelman tavoitteen ”hiilineutraali Suomi 2035” toteuttaminen sekä EU:n vuodelle 2030 asettamien ilmasto- ja energiatavoitteiden ja 55-valmiuspaketin mukaisten näköpiirissä olevien kiristyvien velvoitteiden saavuttaminen. Teknologiateollisuus on sitoutunut näihin tavoitteisiin.

Visio ja päämäärät ovat hyviä

Ilmastonmuutoksen hillinnän rinnalla on olennaisen tärkeää pystyä sopeutumaan jo meneillään oleviin ja jatkuvasti voimistuviin muutoksiin. Teknologiateollisuus pitää hyvänä sitä, että sopeutumissuunnitelma on ilmastolain vaatimusten mukaisesti päivitetty. Koska suunnitelman lisäksi ei laadita erillistä toimenpideohjelmaa, se sisältää myös tarkempia toimenpiteisiin liittyviä kirjauksia, kuten seurantamittareita ja toimeenpanon aikataulua. Teknologiateollisuus olisi kuitenkin toivonut, että suunnitelmassa olisi käsitelty myös ilmastonmuutoksen mahdollisia positiivisia vaikutuksia ja niiden hyötyjä yhteiskunnalle.

Suunnitelmaan kirjattuna visiona on hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ympäristössä. Visio on oivallisesti valittu ja sen yhteydessä on oikein todettu, että koskee ihmisen ja luonnon ohella yhteiskunnan hyvinvoinnin turvaamista. Myös visiosta johdetut päämäärät – vahva tahtotila, toimivat keinot sekä kyky varautua - on valittu hyvin ja kattavasti.

Tavoite 3: Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö

Ilmastonmuutoksella voi olla merkittäviä vaikutuksia erityisesti huolto- ja toimitusvarmuuteen, mutta myös kokonaisturvallisuuteen heijastevaikutusten myötä. Alati kiristyvä geopoliittinen tilanne alleviivaa huoltovarmuuden merkitystä. Teknologiateollisuus kannattaa ilmastonmuutokseen liittyvien suorien ja epäsuorien riskien arviointia ja huomioon ottamista yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (YTS) sekä huoltovarmuustoiminnassa.

Teknologiateollisuus ry

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.teknologiateollisuus.fi
Y-tunnus: 0215289-2

On myös hyvä, että sopeutumissuunnitelmassa on tunnistettu näihin teemoihin liittyviä lisäselvitystarpeita. Huoltovarmuuden kannalta erityisesti julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön kehittäminen sekä yhteistyön laajentaminen järjestökentän kanssa on kannatettava. Teknologiateollisuus kantaa huolta siitä, että suunnitelmassa tunnistetut tehtävät on suunniteltu toteutettavaksi vain virkatyönä, mikä on mielestämme ristiriitainen yhteistyön laajentamista ja syventämistä sekä lisätehtävien edellyttämiä resurssitarpeita ajatellen.

Näkemyksemme mukaan perustietoisuus ilmastonmuutoksesta fysikaalisena ilmiönä ja sen vaikutuksista yhteiskunnan kaikille sektoreille on tärkeä sopeutumisen peruste. Tietopohjaa olisi hyvä vahvistaa erityisesti ilmastonmuutosten vaikutusten suorien, epäsuorien ja heijastevaikutusten osalta toimijoiden varautumisen ja sopeutumistoimien perusteeksi.

Teknologiateollisuus haluaa muistuttaa, että myös tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan avulla voidaan varautua ja sopeutua ilmastonmuutoksen aiheuttamiin riskeihin. Esimerkiksi energian tai ruoan huoltovarmuutta voidaan vahvistaa synteettisillä poltto- ja ruoka-aineilla, energian varastointiratkaisuilla sekä kiertotalouden avulla.

Tavoitteet 6-7: Infrastruktuuri

Tavoite 6 käsittelee vesihuollon varautumista ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Toteutuksessa keskeisessä roolissa on pyrkimys lisätä valvonnan, ohjeistuksen ja koulutuksen kautta sellaisten suunnitelmien määrää, joissa ilmastonmuutos on otettu huomioon. Teknologiateollisuus muistuttaa, että useat teollisuussektorit ovat täysin riippuvaisia vesihuoltojärjestelmien häiriöttömästä toiminnasta. Näin ollen vesihuollon jatkuvuuden hallintaa koskevissa toimissa tulee aina ottaa huomioon myös elinkeinoelämän tarpeet ja toteutuksen vastuutahoihin tulee sisällyttää elinkeinoelämän järjestöt kuntien ja eri hallinnonaloja edustavien tahojen rinnalle.

Tavoite 7 puolestaan toteaa, että liikenne- ja viestintäinfrastruktuurin haavoittuvuudet on tunnistettu vuoteen 2026 mennessä ja ilmastonkestävyyttä vahvistettu vuoteen 2030 mennessä.

Tavoite on erittäin tärkeä ja kannatettava. Teknologiateollisuus haluaa osaltaan kannustaa valtioneuvostoa tavoittelemaan ilmastokestävyyden parantamista jo ennen vuotta 2030.

Suunnitelmassa on aivan oikein todettu, että toimivat liikenne- ja viestintäverkot ovat modernin yhteiskunnan perusta. Niillä on myös tärkeä rooli huoltovarmuuskriittisten sekä yhteiskunnan kannalta keskeisten palvelutoimintojen kannalta. Teknologiateollisuus katsoo muiden teollisuustoimialojen tavoin, että raaka- ja polttoaineiden hankinnan ja

kuljetusten sujuvuus on koko yhteiskunnan toimivuudelle tärkeää, mitä tulisi korostaa suunnitelmassa nykyistä voimakkaammin.

Muuttuvat sääolosuhteet, kuten lauhat ja sateiset talvet sekä äärimmäiset sääilmiöt aiheuttavat haasteita ja haittaa niin energia-, liikenne- ja viestintäinfrastruktuurille. Vaurioiden ohella ne aiheuttavat viivästyksiä liikenteelle ja lisäävät kustannuksia. Varsinkin raideliikenne on myös riippuvainen toimivista sähkö- ja tietoliikenneverkoista.

Mitä paremmassa kunnossa liikenne- ja viestintäinfrastruktuuri on, sitä paremmin se kestää ilmastonmuutoksen vaikutuksia. Liikenneverkoston kunnossapito ja korjausvelan vähentäminen on entistäkin tärkeämpää. Teknologiateollisuus toivoo, että perusväylänpidon rahoitustaso pidetään vakaana ja riittävällä tasolla ilmastonmuutoksen aiheuttamien muutosten hallinnoimiseksi.

Toimiva ja tehokas rautatielogistiikkajärjestelmä on edellytys raskaan teollisuuden ja elinkeinoelämän kilpailukyvylle. Junaliikenne osana julkista liikennettä toimii lisäksi työ- ja asiointimatkustuksen mahdollistajana. Sähkönjakelun jatkuvuuden varmistaminen on kriittistä koko rautatieliikennejärjestelmälle. Teknologiateollisuus haluaa myös muistuttaa siitä, että mahdolliset sähköjakeluhäiriöt ja häiriöt polttoaineiden saatavuudessa haittaisivat merkittävällä tavalla koko Suomen liikennejärjestelmää ja vaikeuttaisivat ihmisten liikkumista ja elinkeinoelämän kuljetuksia.

Tienpidon näkökulmasta korostuu sopeutumistarve myös viestinnän, varoittamisen ja tiedottamisen osalta.

Tavoite 9: Energiainfrastruktuuri, teollisuus ja elinkeinoelämä

Tavoitteen 9 mukaan energia- ja teollisuussektoreilla sekä elinkeinoelämässä on vahvistettu tietoisuutta ilmastonmuutoksen vaikutuksista, riskienhallintaa ja innovaatioympäristöä vuoteen 2030 mennessä. Toimenpiteenä on ehdotettu mm. sopeutumistoimien sisällyttämistä toimialojen vähähiilisyystiekarttoihin.

Ehdotus on hyvä ja kannatettava. Teknologiateollisus aikoo päivittää oman tiekarttansa jo tulevan hallituskauden aikana, joten otamme ehdotuksen tällöin osaksi päivitystä.

Ilmastoriskien hallinta on varsin laajasti tullut osaksi yritysten tavanomaista riskienhallintaa. Kehitystä voidaan edelleen vauhdittaa informaatio-ohjauksen keinoin. Toiminnanharjoittajien tarpeet ja riskien hallintakeinot vaihtelevat paljon, joten yrityksillä tulee olla mahdollisuus järjestää ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja varautuminen ensisijaisesti itsenäisesti parhaaksi katsomallaan tavalla. Rajoittava lainsäädäntö vähentää yritysten keinovalikoimaa ja tuo muun muassa vihreän siirtymän edellyttämille investoinneille uusia epävarmuuksia.

Seurantamittariksi ehdotettu energia- ja teollisuussektoreiden lainsäädäntö ei tässä kohtaa ole tarkoituksenmukainen mittari, ja se tulisi siten poistaa. Ilmastoriskeihin varautumista suomalaisten elinkeinoelämän toimijoiden piirissä tulisi pyrkiä mittamaan ennemmin kohdennettujen selvitysten tai kyselyaineistojen pohjalta.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on osoittanut, miten voimakkaasti eri vaikutusketjut ja heijastevaikutukset välittyvät maailmanmarkkinoilta myös suomalaisten yritysten toimintaan. Ilmastonmuutoksen myötä toimitusketjujen tai raaka-ainemarkkinoiden häiriöt ovat jatkossa entistä todennäköisempiä. Koronapandemia ja energiakriisi ovat puolestaan osoittaneet, kuinka haastavaa valtion tasolla on nopeasti ottaa käyttöön tehokkaita yrityksille kohdennettuja mekanismeja toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Tavoitteen 9 sopisi hyvin uusi toimenpide, jossa kartoitettaisiin ja ennakoivasti valmisteltaisiin julkishallinnon keinoja järjestää elinkeinotoiminnan kannalta kriittisten raaka-aineiden yhteishankintoja tai ottaa käyttöön kohdennettuja mekanismeja elinkeinotoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi tilanteissa, joissa ilmastonmuutoksesta aiheutuvat heijastevaikutukset äkillisesti muuttavat markkinaolosuhteita.

Lisätiedot:

Johtaja Helena Soimakallio
Teknologiateollisuus ry
helena.soimakallio@teknologiateollisuus.fi
puheloin 040-5507706